

ЕКОНОМІЧНА СТАТИСТИКА. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

УДК 338.26:339.5

АКТУАЛІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ ЗА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

© 2017 КІРЕЙ О. С., МИХАЛЬСЬКА О. Л., ТРАВІНСЬКА С. І., КУЗЬМІНСЬКА А. Є.

УДК 338.26:339.5

Кірей О. С., Михальська О. Л., Травінська С. І., Кузьмінська А. Є.

Актуалізація розрахунків за зовнішньоекономічними операціями в контексті євроінтеграції

Досліджено законодавчо-нормативну базу валютного регулювання та основні вектори здійснення розрахунків за валютними операціями на етапі інтеграції України до ЄС. Розглянуто державні органи регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні й основні їх повноваження для результативності діяльності суб'єктів господарювання. Визначено основні способи нарощування потенціалу зовнішньоекономічної діяльності щодо валютного регулювання в Україні з метою створення сприятливих умов для захисту суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Обґрунтовано доцільність лібералізації в системі валютного регулювання та контролю. Вказано на недостатню ефективність документального забезпечення валютних розрахунків. Визначено порядок застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, валютні операції, валютний контроль, іноземні інвестиції, лібералізація валютного регулювання.

Табл.: 3. **Бібл.:** 14.

Кірей Оксана Сергіївна – кандидат економічних наук, асистент, кафедра обліку і аудиту, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

E-mail: Kirey.oksana.knu@gmail.com

Михальська Олена Леонідівна – кандидат економічних наук, асистент, кафедра обліку і аудиту, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

E-mail: lena_mykhalska@mail.ru

Травінська Світлана Іванівна – кандидат економічних наук

E-mail: travins77@gmail.com

Кузьмінська Анна Євгенівна – студент економічного факультету, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна)

E-mail: annkuzminska@gmail.com

УДК 338.26:339.5

UDC 338.26:339.5

Кірей О. С., Михальская Е. Л., Травинская С. И., Кузьминская А. Е.
**Актуализация расчетов по внешнеэкономическим операциям
в контексте евроинтеграции**

Исследованы законодательно-нормативная база валютного регулирования и основные векторы осуществления расчетов по валютным операциям на этапе интеграции Украины в ЕС. Рассмотрены государственные органы регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине и основные их полномочия для результативности деятельности субъектов хозяйствования. Определены основные способы наращивания потенциала внешнеэкономической деятельности относительно валютного регулирования в Украине с целью создания благоприятных условий для защиты субъектов внешнеэкономической деятельности. Обоснована целесообразность либерализации в системе валютного регулирования и контроля. Указано на недостаточную эффективность документального обеспечения валютных расчетов. Определен порядок применения штрафных санкций за нарушение валютного законодательства.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, валютные операции, валютный контроль, иностранные инвестиции, либерализация валютного регулирования.

Табл.: 3. **Библ.:** 14.

Кірей Оксана Сергеевна – кандидат экономических наук, ассистент, кафедра учета и аудита, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01601, Украина)

Kirey O. S., Mykhalska O. L., Travinska S. I., Kuzminska A. Ye.
**Actualization of Payments for Foreign Economic Operations
in the Context of Eurointegration**

The legislative and regulatory framework of currency regulation and the main vectors for effecting settlements on currency transactions at the stage of Ukraine's integration into the EU are examined. The state bodies of regulation of foreign economic activity in Ukraine and their main powers for ensuring the effectiveness of the activities of economic entities are considered. The main ways of increasing the potential of foreign economic activity regarding currency regulation in Ukraine with the purpose of creating favorable conditions for the protection of subjects of foreign economic activity are defined. The expediency of liberalization in the system of currency regulation and control is justified. It is pointed out that the documentary provision of currency settlements is inadequate. The order of application of penal sanctions for infringement of the currency legislation is defined.

Keywords: foreign economic activity, foreign exchange operations, foreign exchange control, foreign investment, liberalization of foreign exchange regulation.

Tbl.: 3. **Bibl.:** 14.

Kirey Oksana S. – Candidate of Sciences (Economics), Assistant, Department of Accounting and Auditing, Kyiv National University named after T. Shevchenko (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: Kirey.oksana.knu@gmail.com

E-mail: Kirey.oksana.knu@gmail.com

Михальська Елена Леонидовна – кандидат економічних наук, асистент, кафедра учета и аудита, Киевський національний університет ім. Т. Шевченка (ул. Владимирская, 60, Киев, 01601, Україна)

E-mail: lena_mykhalska@mail.ru

Травинская Светлана Ивановна – кандидат економічних наук

E-mail: travins77@gmail.com

Кузьминская Анна Евгеньевна – студент економічного факультета, Киевський національний університет ім. Т. Шевченка (ул. Владимирская, 60, Киев, 01601, Україна)

E-mail: annkuzminska@gmail.com

Mykhalska Olena L. – Candidate of Sciences (Economics), Assistant, Department of Accounting and Auditing, Kyiv National University named after T. Shevchenko (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: lena_mykhalska@mail.ru

Travinska Svitlana I. – Candidate of Sciences (Economics)

E-mail: travins77@gmail.com

Kuzminska Anna Ye. – Student of the Faculty of Economics, Kyiv National University named after T. Shevchenko (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: annkuzminska@gmail.com

Постановка проблеми. На сьогодні зростає роль зовнішньоекономічних зв'язків у кожній державі, що сприяє економічному та соціальному розвитку як єдиної підсистеми світового ринку, відкриттю нових можливостей співробітництва країн. Подальший розвиток економіки України повинен бути пов'язаний з тією економічною стратегією, яка орієнтована на розвиток зовнішньоекономічної діяльності, експортоорієнтованих галузей і підприємств, реалізацію інноваційної політики з урахуванням сучасних умов. Україна повинна зайняти гідне місце в інтеграційних об'єднаннях, особливо в рамках ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств України висвітлюються у працях відомих фахівців: П. І. Гайдуцького [11], В. М. Гейця [12], М. А. Зайця [14], Б. А. Засадного [13], Ю. Г. Козака [14], Н. С. Логвінової [14], А.А. Мазаракі [12] та ін. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, узагальнення проблем ЗЕД найчастіше здійснюється на державному рівні. На рівні підприємств дослідження мають певне розуміння, без комплексного підходу до визначення проблеми та обґрунтування перспективних напрямів їх розв'язання.

Невирішені раніше частини проблеми: відсутність належного інформаційного забезпечення порядку розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, дотримання чинного валютного законодавства, створення належного валютного контролю та відповідальність за порушення валютного законодавства. На сьогодні значною проблемою

є недостатня ефективність в інфраструктурному забезпеченні ЗЕД, яка пов'язана з великими об'ємами документообороту, та терміни проведення операцій по ЗЕД.

Метою дослідження є визначення основних способів нарощування потенціалу зовнішньоекономічної діяльності в частині валютного регулювання в Україні щодо створення сприятливих умов для залучення економіки України в євроінтеграційні процеси, захисту суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Основні результати дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється на основі євроінтеграції, яка охоплює всі стадії відтворювального процесу, а також інформаційну, правову та соціально-культурну інфраструктуру. Під час входження країни до європейської системи зв'язків відбувається прямий доступ до цілісного світового ринку товарів і капіталів, до нових технологій та інноваційного управління.

Результативність діяльності господарювання вітчизняних суб'єктів у межах правової системи України передбачається ступенем охоплення сфер регулювання її законодавства. Державними органами регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні є: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Міністерство економіки України, Антимонопольний комітет, Державна митна служба України. Повноваження, які покладені на державні органи валютного регулювання, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Повноваження державних органів у сфері валютного регулювання

Верховна Рада України
• створює нормативно-правову базу у сфері зовнішньоекономічної діяльності
• затверджує пріоритетні напрями зовнішньоекономічної діяльності
• укладає міжнародні договори України
• встановлює режим валютного регулювання на території України
Кабінет Міністрів України
• визначає і подає на затвердження до Верховної Ради України ліміт зовнішнього державного боргу України
• здійснює виконання бюджетної та податкової політики щодо руху валютних цінностей
• складає платіжний баланс України
• забезпечує формування і виступає розпорядником Державного валютного фонду України
• затверджує нормативні акти щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю
• веде переговори й укладає міжнародні договори від імені України

Національний банк України
здійснює регулювання валютної політики України
▪ контролює дотримання затвердженого Верховною Радою України ліміту зовнішнього державного боргу України
▪ складає платіжний баланс України
▪ визначає ліміти заборгованості в іноземній валюті уповноважених банків нерезидентам
▪ затверджує нормативні акти щодо здійснення операцій на валютному ринку України
▪ нагромаджує, зберігає і використовує резерви валютних цінностей для здійснення державної валютної політики
▪ видає ліцензії на здійснення валютних операцій та приймає рішення про їх скасування
▪ визначає офіційні курси національної валюти щодо іноземних валют
▪ устанавлює єдині форми обліку, звітності та документації про валютні операції, порядок контролю за їх достовірністю та своєчасним поданням
▪ забезпечує публікацію банківських звітів про власні операції та операції уповноважених банків
Міністерство економіки України
▪ забезпечує проведення єдиної зовнішньоекономічної політики
▪ здійснює контроль за державними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності
Антимонопольний комітет
▪ реалізує контроль за додержанням суб'єктами ЗЕД антимонопольного законодавства
Державна митна служба України
▪ забезпечує митний контроль на території України
▪ затверджує акти щодо митної політики держави

Джерело: сформовано авторами на основі [5]

Отже, Національний банк України виступає головним органом у сфері валютного контролю, забезпечує дотримання законодавства у сфері валютних операцій на території України та здійснює виконання уповноваженими банками функцій щодо реалізації валютного контролю відповідно до законодавства України.

Порушення вимог дотримання законодавчих актів у сфері ЗЕД є підставою для застосування адміністративної, кримінальної, дисциплінарної та фінансової відповідальності. Основними нормативно-правовими документами, що регулюють питання недотримання законодавства зовнішньоекономічної діяльності України, є:

Декрет Кабінету Міністрів України від 27.09.2014 № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [5];

«Положення про валютний контроль» від 08.02.2000 № 49, затверджене Постановою Правління Національного Банку України [6];

Указ Президента України від 27.06.1999 № 734/99 «Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства» [8];

Закон України від 15.10.2014 № 185/94-вр «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [2];

Закон України від 15.10.2014 № 351-XIV «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» [3].

Валютне регулювання здійснюється НБУ і реалізується на національному рівні, у межах конкретної держави.

Фінансову відповідальність за порушення валютного законодавства наведено в табл. 2.

Органи Державної фіскальної служби застосовують штрафні санкції щодо порушення валютного регулювання відповідно до Порядку застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства, затвердженого наказом від 04.10.1999 № 542 [10]. Штрафні санкції за порушення законодавства у сфері ЗЕД наведено в табл. 3.

Підставами для застосування штрафних санкцій державними органами з валютного регулювання є:

- висновки перевірок, що проведені уповноваженими працівниками НБУ;
- висновки перевірок, що проведені уповноваженими працівниками державних контрольних органів;
- матеріали, що свідчать про порушення банками, іншими установами законодавства зовнішньоекономічної діяльності України та ін.

У випадку виявлення порушення, державні органи валютного контролю складають Акт або довідку про перевірку, а також передають до територіальних управлінь НБУ за місцем проведення перевірок копії документів, що підтверджують факт порушення.

Застосування штрафних санкцій щодо виключення з Реєстру банків, їх підрозділів і філій, позбавлення ліцензії, а також штрафу, що перевищує 100 тис. доларів США здійснюється на підставі постанови Правління НБУ.

При здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання важливо правильно сформувати пакет документів, адже від цього в подальшому залежати-

Фінансова відповідальність за порушення валютного законодавства

	Порушення	Штрафні санкції	Законодавчо-нормативний документ
Національний банк України	Здійснення банками або іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку операцій з валютними цінностями без одержання генеральної ліцензії НБУ	Штраф у сумі, еквівалентній вартості зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів, установленим НБУ на день здійснення таких операцій з виключенням або без виключення банку з Державного реєстру банків	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.1 Положення № 49 [6]
	Торгівля іноземною валютою банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку без одержання ліцензії НБУ та з порушенням порядку й умов торгівлі валютними цінностями на міжбанківському валютному ринку		п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.3 Положення № 49 [6]
	Невиконання уповноваженими банками, фінансовими установами зобов'язань щодо купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України за дорученням і за рахунок резидентів	Позбавлення генеральної ліцензії НБУ на право здійснення валютних операцій або штраф у розмірі 25 % від суми (вартості) іноземної валюти, що була зафіксована у дорученні резидента	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.4 Положення № 49 [6]
	Нездійснення уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку функцій агента валютного контролю в частині запобігання проведенню резидентами та нерезидентами через ці установи незаконних валютних операцій	Позбавлення генеральної ліцензії НБУ на право здійснення валютних операцій або штраф у розмірі 25 % від суми (вартості) валютних операцій, здійснених резидентами та нерезидентами через ці установи з порушенням законодавства	п. 2.5 Положення № 49 [6]
	Нездійснення уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку функцій агента валютного контролю в частині інформування у випадках і в порядку, установлених законодавством відповідних державних органів про порушення резидентами та нерезидентами законодавства, пов'язаного з проведенням ними валютних операцій:	Штраф у розмірі 120 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	п. 2.5 Положення № 49 [6]
	<ul style="list-style-type: none"> щодо порядку інформування 		
	<ul style="list-style-type: none"> щодо порушення строків інформування, яке не перевищує 10 днів 	Штрафу у розмірі 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний день порушення	п. 2.5 Положення № 49 [6]
	<ul style="list-style-type: none"> щодо порушення строків інформування, яке становить від 11 до 30 днів 	Штраф у розмірі 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	п. 2.5 Положення № 49 [6]
	<ul style="list-style-type: none"> щодо порушення строків інформування, яке становить понад 30 днів 	Штраф у розмірі 3 відсотків від суми (вартості) валютної операції, про яку уповноважений банк згідно зі встановленим порядком зобов'язаний був поінформувати відповідний державний орган, але не менше 60 і не більше 120 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	п. 2.5 Положення № 49 [6]
	Порушення строків декларування валютних цінностей та іншого майна	Штраф у сумі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний звітний період	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.7 Положення № 49 [6]
Порушення порядку декларування валютних цінностей та іншого майна.	Штраф у сумі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожний звітний період	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.7 Положення № 49 [6]	
Порушення за несвоєчасне подання, приховування або перекручення звітності про валютні операції	Штраф у сумі в розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.8 Положення № 49 [6]	

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 3

Фінансова відповідальність за порушення валютного законодавства

	Порушення	Штрафні санкції	Законодавчо-нормативний документ
Органи Державної фіскальної служби	Проведення розрахунків між резидентами та нерезидентами в межах торговельного обороту: <ul style="list-style-type: none"> без участі уповноваженого банку; у валюті України без оформлення індивідуальної ліцензії НБУ 	Штраф еквівалентний сумі валютних цінностей, що використовувалися під час розрахунків, перерахованій у валюту України за офіційним курсом НБУ на день здійснення таких операцій (під час розрахунків у валюті України – на суму таких розрахунків)	п. 2 ст. 16 Декрету № 15-93 [5], п. 2.6 Положення № 49 [6]
	Здійснення розрахунків резидентами та нерезидентами операцій із валютними цінностями, що потребують отримання індивідуальної ліцензії НБУ без такої ліцензії	<ul style="list-style-type: none"> Штраф у сумі, еквівалентній сумі зазначених валютних цінностей, перерахованій у валюту України за обінним курсом НБУ на день здійснення таких операцій 	п. 2 ст. 16 Декрету у № 15-93 [5], п. 2.2 Положення № 49 [6]
	Здійснення операцій із валютними цінностями без отримання генеральної ліцензії НБУ		
	Отримання резидентами кредитів і позик в іноземній валюті від нерезидентів без реєстрації договорів у НБУ, якщо така реєстрація обов'язкова	Штраф у сумі, еквівалентній 1 % суми отриманого кредиту чи позики в іноземній валюті, перерахованій в національну валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют та банківських металів, установленим НБУ, що діє на 0 годин дня одержання кредиту, позики, з подальшою обов'язковою реєстрацією зазначених договорів	ст. 2 Указу № 734 [8], п. 2.9 Положення № 49 [6]
	Ненадходження виручки в іноземній валюті на валютні рахунки резидентів протягом 90 календарних днів з дати митного оформлення (виписки ВМД) експортованої продукції, а в разі експорту робіт (послуг), прав інтелектуальної власності – з моменту підписання акта чи іншого документа, що посвідчує факт виконання робіт, надання послуг, експорту прав інтелектуальної власності	Пеня за кожний день прострочення у розмірі 0,3 % суми неодержаної виручки (вартості недопоставленого товару) в іноземній валюті, перерахованій у гривні за курсом НБУ на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суму неотриманої виручки	ст. 4 Закону № 185 [2]
	Нездійснення операцій з імпорту товарів (робіт, послуг) протягом 90 календарних днів з моменту проведення авансового платежу або виставлення векселя на користь постачальника імпортованої продукції (робіт, послуг), за відсутності висновку Міністерства економічного розвитку і торгівлі		
	Порушення суб'єктом ЗЕД строків ввезення товарів (виконання робіт, надання послуг), що імпортуються за бартерним договором		п. 1 ст. 3 Закону № 351 [3]

Джерело: сформовано авторами

ме швидкість розрахунків із іноземним контрагентом, проведення валютного контролю банком для зарахування на поточний рахунок іноземної валюти або її списання з розрахункового рахунку підприємства. Серед усіх інших документів найбільше значення має зовнішньоекономічний контракт, значущість якого підкреслюється і в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [1]

зовнішньоекономічний договір (контракт) – матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Зовнішньоекономічний контракт укладається відповідно до законів України, міжнародного законодавства та інших нормативно-правових документів, міжнародних

звичай, рекомендацій та правил у письмовій формі. Повнозначення окремих осіб на укладання зовнішньоекономічного контракту визначаються за дорученням або відповідно до установчих документів, договорів. Дозвіл від органів державної влади, вищестоящих організацій на підписання зовнішньоекономічного договору потрібен лише у випадках, визначених чинним законодавством України. До інших документів, які перевіряються працівниками установи банку, належать: інвойс, вантажно-митна декларація, технічна характеристика, специфікація. Зазначені документи мають бути належним чином оформлені.

До 2016 року законодавством України встановлювалась вимога щодо завірення копій документів нотаріально або підписом керівника та печаткою підприємства. Перелік документів, які надаються для здійснення валютного контролю, суттєво відрізняється залежно від установи банку. Так, до окремих установ банків необхідно подати оригінали зовнішньоекономічного контракту та інвойсу, а також їхні копії, завірені підписом директора та печаткою підприємства, технічну характеристику та специфікацію товарів, лист про відсутність залишків валютних коштів на розрахунковому рахунку, лист-пояснення про збиткову діяльність (якщо підприємство є збитковим). Крім цього, всі документи, які складені іноземною мовою, мають бути перекладені на державну мову, а підпис перекладача – нотаріально засвідчений.

У 2016 році Національний банк України взяв курс на лібералізацію валютного регулювання в Україні. Метою національного регулятора є стимулювання зовнішньоекономічної діяльності та залучення інвестицій з-за кордону. На сьогодні НБУ значно спрощує порядок оформлення документів для зовнішньоекономічної діяльності та їх подання до установ банків. Таким чином, документи можна подавати засобами електронного зв'язку, наприклад за допомогою системи «Клієнт-банк» або їх копії. Тому практично не існує потреби завірення вказаних документів «мокрими» печатками та підписами обох сторін. Натомість до 2016 року банки для проведення платежів вимагали оригінали документів разом із копіями, завіреними печатками, що значно ускладнювало процес перерахування коштів іноземному контрагенту при здійсненні імпорту товарів з-за кордону або зарахування коштів на власний розрахунковий рахунок суб'єкта господарювання при експорті товарів за кордон. Крім цього, Національним банком України було внесено зміни щодо порядку фінансування імпортих операцій. Для прискорення здійснення платежів вітчизняні суб'єкти господарювання можуть розраховуватись із іноземними контрагентами через розрахункові рахунки банків-нерезидентів у гривні.

Ще один важливий крок національного регулятора у сфері лібералізації валютного контролю пов'язаний з прийняттям Положення від 15.08.2016 № 369 [7], яке визначає порядок здійснення банками аналізу та перевірки документів (інформації) про фінансові операції та їх учасників. До таких операцій належить: купівля іноземної валюти та її перерахування за межі України, перерахування коштів у гривневому еквіваленті на користь нерезидентів через кореспондентські рахунки банків-нерезидентів, а також через філії банків, відкриті за межами України; ви-

конання зобов'язань за кредитами перед нерезидентами; зарахування коштів у національній та іноземній валютах на інвестиційні рахунки, які нерезиденти відкривають на території України [7].

Відповідно до Положення [7] банк має забезпечити повний аналіз і перевірку документів про фінансові операції, що здійснюється працівниками банку. У процесі перевірки працівники банку мають пересвідчитись у правильності заповнення наданих документів, а якщо необхідні для аналізу документи відсутні, вимагати їх від суб'єкта господарювання, що здійснює фінансову операцію. Після аналізу всіх необхідних документів банк надає висновок, в якому деталізуються результати проведеного аналізу, а також визначаються ознаки здійснення банком ризикової діяльності та підозри.

В майбутньому планується розпочати поступову відмову від норм Декрету 1993 р. «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» шляхом введення в дію нового закону. НБУ має намір створити уніфіковану систему законодавства, яка визначатиме принципово новий підхід до валютного регулювання та гарантуватиме вільний рух капіталу на законодавчому рівні.

На сьогодні Державна митна служба проходить стадію реформування. Одним із способів підвищення ефективності її діяльності є запровадження фото- та відеофіксації оглядів транспортних засобів, а також товарів у пунктах пропуску через митний кордон та у зонах контролю внутрішніх митниць. Процес фіксації планується бути безперервним та інформативним, а також доступним для подальшого перегляду та контролю його результатів.

Головним завданням реформування Державної митної служби в Україні є спрощення митних процедур для добросовісних імпортерів та експортерів. З метою наближення вітчизняного законодавства до законодавства ЄС на розгляді Верховної Ради України перебуває законопроект про інститут уповноважених економічних операторів – УЕО. Основною метою УЕО є надання підприємствам переліку пільг, а також спрощень процедур митного оформлення з метою підвищення довіри митної служби до суб'єктів господарювання. Насамперед це стосується зменшення обсягу митних процедур, подання короткої ввізної митної декларації, а також отримання повідомлення щодо здійснення митного огляду та місця його проведення.

Постійні зміни у зовнішньоекономічному середовищі зумовлюють необхідність впровадження нових механізмів спрощення, що безпосередньо стосуються валютних операцій. Досить часто при купівлі-продажу валюти виникають ризики, оскільки кожна банківська установа має свої вимоги до переліку документів, які зобов'язані супроводжувати цю операцію. Рушійним фактором є час. У зв'язку з чітко встановленими термінами купівлі-продажу валюти суб'єкт господарювання не завжди в змозі здійснити валютну операцію. Отже, виникає необхідність пошуку нових шляхів спрощення розрахунків у сфері ЗЕД.

Одним із таких механізмів є формування або збільшення розміру зареєстрованого капіталу підприємства за рахунок внесків учасників в іноземній валюті. Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування»

від 19.03.96 № 94/96-ВР [4] іноземні інвестори – це суб'єкти, що провадять інвестиційну діяльність на території України: юридичні особи, створені відповідно до законодавства, відмінного від законодавства України; іноземні інвестиції; підприємство будь-якої організаційно-правової форми, де іноземні інвестиції становлять не менше 10 % від розміру зареєстрованого капіталу.

Відповідно до Постанови «Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну» від 10.08.2005 № 280 [9] визначено, що іноземні інвестиції у вигляді грошових коштів потрібно обирати з 1-ї групи Класифікатора іноземних валют. У випадку зарахування коштів з іншої групи – кошти, що надійшли від банку нерезидента, буде повернено назад. У рамках лібералізації валютного регулювання в Україні розширено перелік іноземних валют, які банки та фінансові установи можуть конвертувати. На сьогодні дозволено здійснювати конвертацію готівки іноземної валюти і 2-ї групи Класифікатора іноземних валют (вільно конвертовані валюти, які широко не використовуються для здійснення платежів за міжнародними операціями та не продаються на головних валютних ринках світу), наприклад, російський рубль, сербський динар, рупія.

Отже, пропонуються такі варіанти внесення іноземної валюти на поточний рахунок підприємства:

- грошові кошти можна перерахувати з іншої країни безпосередньо на розрахунковий рахунок резидента (у випадку зарахування коштів на території України – валюту буде конвертовано у гривню за курсом НБУ);
- засновник-інвестор товариства може відкрити інвестиційний рахунок, на якому буде окремо акумульовано іноземні інвестиції.

Рішення щодо розміру зареєстрованого капіталу або його збільшення приймається на основі Протоколу загальних зборів засновників. Слід зауважити, що перш ніж збільшувати розмір зареєстрованого капіталу, слід впевнитися у відсутності заборгованості за внесками учасників до зареєстрованого капіталу підприємства.

Висновки. На основі всебічного вивчення зовнішньоекономічних операцій в умовах євроінтеграції України розглянуто законодавчо-нормативну базу валютного регулювання та наведено основні вектори здійснення розрахунків за валютними операціями на етапі інтеграції України до ЄС. Здійснено гнучке поєднання програмно-цільових методів і підходів щодо удосконалення правових відносин і поліпшення інвестиційного клімату, підкріплених механізмами стимулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Розглянуто формування пакета документів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання. Обґрунтовано значення й умови складання зовнішньоекономічного контракту як одного з основних документів при здійсненні валютних операцій.

Валютний контроль здійснюється двома типами суб'єктів: 1) органами валютного контролю (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Міністерство економіки України, Антимонопольний комітет, Державна митна служба України); 2) агентами валютного контролю (уповноважені банки, які здійснюють контроль за зовнішньоекономічними операціями, що реалі-

зуються через ці банки). Розглянуто фінансову відповідальність за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основною метою контрольних органів щодо лібералізації в системі валютного регулювання та контролю є стимулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом спрощення порядку оформлення документів для ЗЕД, залучення інвестицій з-за кордону, а також порядок здійснення банками аналізу та перевірки інформації про фінансові операції та їх учасників.

Визначено стратегію створення уніфікованої системи законодавства, яка визначатиме принципово новий підхід до валютного регулювання та гарантуватиме вільний рух капіталу на законодавчому рівні. Запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності Державної митної служби України та спрощення розрахунків у сфері ЗЕД шляхом формування або збільшення розміру зареєстрованого капіталу підприємства за рахунок внесків учасників в іноземній валюті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
2. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 № 185/94-вр // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>
3. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 15.10.2014 № 351-XIV // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/351-14>
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 94/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
5. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 27.09.2014 № 15-93 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>
6. Про затвердження Положення про валютний контроль: Постанова Правління Національного Банку України від 08.02.2000 № 49 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0209-00>
7. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками аналізу та перевірки документів (інформації) про фінансові операції та їх учасників: Положення Правління Національного Банку України від 15.08.2016 № 369 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0369500-16>
8. Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства: Указ Президента України від 27.06.1999 № 734/99 // База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/734/99>

9. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україні: Постанова Правління Національного Банку України від 10.08.2005 № 280 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05>

10. Про затвердження Порядку застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства: Наказ Державної податкової адміністрації України від 04.10.1999 № 542 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0712-99>

11. Гайдучький П. І. Незалежна економіка України. Київ: [б. в.], 2014. 528 с.

12. Геєць В. М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: монографія: у 2 ч. Ч. 2/за ред. В. М. Геєця, А. А. Мазараки. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 273 с.

13. Засадний Б. А. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. Київ: Кондор, 2015. 370 с.

14. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посіб./за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, М. А. Зайця. Київ: Освіта України, 2012. 272 с.

REFERENCES

Haidutskyi, P. I. *NeZalezhna ekonomika Ukrainy* [Independent Ukraine's economy]. Kyiv, 2014.

Heiets, V. M. *Priorytety natsionalnoho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsiinykh vyklykiv* [Priorities of national economic development in the context of globalization challenges]. Part 2. Kyiv: KNTEU, 2008.

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/351-14>

[Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0209-00>

[Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0369500-16>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/734/99>

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0712-99>

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

[Legal Act of Ukraine] (1994). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>

Zasadnyi, B. A. *Oblik i analiz zovnishnyekonomichnoi diialnosti* [Accounting and analysis of foreign economic activity]. Kyiv: Kondor, 2015.

Zovnishnyekonomichna diialnist pidpriemstv [Foreign economic activity of enterprises]. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2012.